1939 ий
3
ЯНВАРЬ
№ 1 (500)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ӧрвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

Трудовой дисциплиным упорядочитлыме, государственный социальный страхований практикым саемдыме да тиде пашаште злоупотреблений-шамыч ваштареш кучедалме шотышто мероприятий-шамыч нерген

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Советын, Всесоюзный Коммунистический (большевик-шамыч) партий Центральный Комитетын да Профессиональный Союз-шамыч Всесоюзный Центральный Советын пунчалышт

Советский Союзышто шемер-шамыч капиталист-шамычлан огыл, а шканышт, шкеныштын социалистический государствылан, пӱтынь калыкын благажлан пашам ыштат. Пашазе ден служащий-шамычын моткоч кугу большинствыжо, труд дек сознательный отношенийым ончыктен, ударничество ден трудовой доблесть образецым пуэн, родинан куатшым да обороноспособностьшым пеҥгыдемден, предприятийлаште, транспортлаште, учрежденийлаште пашам честно да добросовестно ышта.

Но честный да добросовестный пашаеҥ-шамыч дене пырля але посна несознательный, почеш кодшо але недобросовестный еҥ-шамыч — летун, лодырь, прогульщик да рвач-шамыч улыт.

Нине еҥ-шамыч шкеныштын добросовестный огыл пашашт дене, прогул дене, пашам вараш кодын толмышт дене, паша жапыште предприятий мучко нимогай цель деч посна коштедымышт дене да внутренний трудовой распорядок правило-шамычым моло семын пудыртылмышт дене, тугак ик предприятий гыч весыш чӱчкыдын шке воля дене куснылмышт дене труд дисциплиным пужат, промышленностьлан, транспортлан да пӱтынь калык озанлыклан кугу эҥгекым ыштат.

Нуно государствылан пашам шагалрак ыштат, а шкан оксам утларак кӱрын налаш тыршат. Нуно труд нерген советский закон ден правило-шамыч дене злоупотреблятлат, нуным шкеныштын корыстный интересыштлан кучылтыт. Нуно паша кечын даже установитлыме шагатлаштыжат пашам тичмашын огыт ыште, а шуэн огыл пашам чумыржат ныл але вич шагат гына ыштат, паша жапын моло 2—3 шагатшым арам растрачиватлат. Тидын дене калык да государство кажне ийын миллион дене паша кечым да миллиард теҥге дене оксам йомдарат.

Кунам летун ден лодырь-шамычым паша гыч луктыт, нуно сутяжничатлаш тӱҥалыт да, пашам ыштыде, пуйто вынужденный прогул верч тӱлыктымашым добиватлат. Трудовой дисциплиным пудыртымо верч предприятий гыч луктын колтымаш, правило семынже, прогульщик-шамычлан иктаж мыняр чын наказаний ок лий, вет шуко случайыштыже нуно вес предприятийлашке пашаш тунамак пурат.

Отпуск-шамычым пуэдыме порядок нерген кызыт действоватлыше правилым кучылтын, тудын почеш отпускылан права предприятийыште але учрежденийыште пашам ыштымылан 5,5 тылзе эртымек пуалтеш, летун ден лодырь-шамыч, ик предприятий гыч весыш куснен, талук мучко кок отпускым налын кертыт, добросовестный пашазе ден служащий-шамыч ончылно преимущественный положенийыште лийыт.

Шкеныштын пашазе ден служащийыштлан завод ден фабрик-шамычын ыштыме пӧртлаште шуэн огыл пачер-шамычым, тиде предприятийлаште пашам самовольно кудалтыше але паша гыч трудовой дисциплиным пудыртымо верч лукмо еҥ-шамыч заниматленыт, а тидлан кӧра ик предприятийыште кужу жап да честно пашам ыштыше пашазе ден служащий-шамыч ятыр вере нунылан кӱлшӧ жилой площадь деч лишитлалтыныт.

Каныме пӧртлашке да санаторийлашке путевка-шамычым пайлыме годым летун ден прогульщик-шамыч пашам честно ыштыше служащий ден пашазе-шамычын правашт денак пайдаланат.

Ик жап пашам ыштен кертдымылан страховой пособийым тӱлымӧ годымат, тугак пенсийым назначатлыме годымат тиде предприятийыште але учрежденийыште пашам чарныде ыштыше кугу стажан добросовестный пашаеҥ-шамыч ден трудовой дисциплиным пудыртылшо - шамыч, ик предприятий ден учреждений гыч весыш куршталше летун-шамыч коклаште кӱлшӧ резкий ойыртыш ок ышталт.

Южо профсоюзный, хозяйственный, тугак судебный орган-шамыч трудовой дисциплина пудыртылшо шамыч дек чыла лийдыме противонародный попустительством ончыктат да, чӱчкыдынжӧ пашаш восстановитлыме нерген, ик жап пашам ыштен кертдымылан пособийым тӱлымӧ нерген, заводской пачерла гыч выселитлыме да моло нергенат вопросым летун ден прогульщик-шамычлан пайдалын решатлен,—калык ден государствын интересышт ваштареш—нунылан потакатлат.

Тиде чылажат тыгай положенийыш намия, кунам добросовестный огыл пашаеҥ-шамыч, шагал трудитлен, государство счетеш, калык счетеш илен кертыт, тидыже пашазе ден служащий-шамыч большинствын могыр гыч справедливый протестым луктеш да кызыт улшо внутренний трудовой распорядок правилым да социальный страхований норма-шамычым икмыняр вашталтыш пуртымым, тидын дене ончычкылык добросовестный пашаеҥ-шамыч дек да лодырь, летун-шамыч дек икгай огыл отношений лиймым, паша предприятийым кӱрлшӧ да ик предприятий гыч весыш куштылгын куснылшо-шамычым огыл, а пашам честно ыштыше пашазе ден служащий-шамычым гына поощрятлымашым требоватла.

Беременность да азам ыштыме шотышто отпуск-шамычым кучылтмо практикыштат кугу злоупотреблений-шамыч улыт. Шуэн огыл факт-шамыч лиедат, кунам шояклен государство счетеш пайдам налаш тыршыше южо ӱдырамаш-шамыч государство счетеш 4 тылзаш отпускым налаш да варажым пашашке пӧртылаш огыл манын гына аза ыштыме деч изиш гына ончычырак предприятий ден учрежденийыш пашашке пурат. Государствын интересше-шамыч, нине злоупотреблений-шамычлан мучаш кызытак пышталтше манын требоватлат.

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет, Всесоюзный Коммунистический (большевик-шамыч) партий Центральный Комитет да Профессиональный Союз-шамыч Всесоюзный Центральный Совет— **ПУНЧАЛЫТ:**

1. Трудовой дисциплиным да внутренний трудовой распорядок правилым пудыртылшо-шамыч ваштареш, прогульщик, лодырь, рвач-шамыч ваштареш, шкеныштын трудовой обязанностьышт дек чыла нечестно относитлыше ваштареш, тудо кеч служащий але пашазе лийже, решительно кучедалаш профсоюзный орган-шамыч дене пырля предприятий ден учреждений администрацийым обязатлаш.

Неуважительный причина дене прогулым ыштыше пашазым але служащийым паша гыч луктыш закон требоватла. Тиде мера государство счетеш, калык счетеш трудитлыде илаш тыршыше тунеядец-шамыч ваштареш виктаралтын. Прогульщик-шамычым паша гыч лукмо нерген законын требованийже чакныде шукталтшаш.

Тӱрлӧ предприятий ден учреждений-шамычлан, паша условий деч зависимостьышто, 8 шагатан паша кече, 7 шагатан паша кече, 6 шагатан паша кече закон дене установитлалтын да пашазе класс дене приниматлалтыныт. Тидын годымак 7 шагатан паша кечым пашазе-шамычын моткоч кугу большинствожо иметла. Государство требоватла да тиде требованийым пашазе класс поддерживатла: закон дене установитлыме паша кечын кужытшо точно да нимогай пудыртымаш деч посна соблюдатлалтше, 8 шагатан, 7 шагатан але 6 шагатан паша кечым установитлыман верлаште паша, закон почеш, 8, 7 да 6 шагат тичмашын ышталтше.

Пашашке вараш кодын толмаш, обедлан жап деч ончыч каймаш, обед гыч вараш кодын толмаш, предприятий гыч жап деч ончыч каймаш, тугак паша жапыште паша ыштыде эртаркалымаш—тиде чылажат трудовой дисциплиным пеш грубыйын пудыртымаш, законым пудыртымаш лийын шога, тидыже шке почешыже элын хозяйственный ден оборонный куатшым да калыкын благосостоянийжым кӱрлмашке конда.

Пашашке уважительный причина деч посна вараш кодын толшо, але обедыш жап деч ончыч кайше, але обед гыч вараш кодын толшо, але предприятий гыч, але учреждений гыч жап деч ончыч кайше, але паша жапыште нимом ыштыде эртаркалыше пашазым але служащийым администраций взысканийлан подвергатла: замечаний але выговор, але паша гыч лукмо нерген предупреждениян выговор, 3 тылзе марте сроклан шагалрак тӱлыман вес пашашке кусарымаш, але изирак должностьыш колтымаш.

Ик тылзе мучко кум тыгай пудыртымашым але кок тылзе мучко ныл пудыртымашым поче-поче ыштыше пашазе але служащий, прогульщик семын, труд нерген законым [illegible] дисциплиным пудыртышо семын, паша гыч луктын колталтшаш.

2. Трудовой дисциплиным пеҥгыдемдыме шотышто мер-шамычым ыштыме дек коранге да прогульщик, летун ден разгильдяй-шамыч ваштареш тиде пунчал дене да „уважительный причина-шамыч деч посна прогул верч паша гыч лукмо нерген" ССР Союз Центральный Исполнительный Комитет ден Калык Комиссар-шамыч Советын 1932 ий 15 ноябрьыште лукмо пунчалышт (СССР Зак. Собр. 1932 ий, 78 №, 475 стр.) дене келшышын мерым приниматлыдыме верч предприятий, учреждений, цех ден отдел-шамычын вуйлатышыштым вышестоящий орган-шамыч паша гыч лукмо да судыш пумо марте ответственность дек привлекатлат, манын установитлаш.

3. Пашазе ден служащий-шамыч шкеныштын желанийышт почеш паша гыч кайме годым тидын нерген предприятий ден учреждений администрацийым ик тылзе ончыч предупредитлаш обязан улыт.

4. Ситышын оснований деч посна пашазым але служащийым паша гыч лукмо случайыште вынужденный прогул верч средний пашадар размер дене, но 20 кече деч шукылан огыл тӱлалтеш, тидын годымак предприятий ден учреждений администраций, фабзавком, местком да расценочно-конфликтный комиссий-шамыч паша гыч йоҥылыш лукмо ӱмбач жалобам, жалоба пурымо кече гыч кум кечыште, а судебный орган-шамыч 5 кечыште ончен налаш обязан улыт.

5. Профессиональный союз членлан шогышо пашазе ден служащий-шамычлан ик жап паша ыштен кертдымыштлан пособий (беременностьлан да аза ыштымылан пособийым шотлыде) тыгай размер дене тӱлалтеш—тиде предприятийыште але учрежденийыште пашам чарныде ыштыме стаж деч [illegible]мостьышто:

а) ик пре[illegible] але учре[illegible] шам [illegible] 6 ий утла [illegible] шадерын [illegible]

б) ик пре[illegible] але учреждени[illegible] шам чарны[illegible]

([illegible] 2-шо стр.)

Трудовой дисциплиным упорядочитлыме, государственный социальный страхований практикым саемдыме да тиде пашаште злоупотреблений-шамыч ваштарэш кучедалме шотышто мероприятий-шамыч нерген

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Советын, Всесоюзный Коммунистический (большевик-шамыч) партий Центральный Комитетын да Профессиональный Союз-шамыч Всесоюзный Центральный Советын пунчалышт

УМБАКЫЖЕ

3 ий гыч 6 ий марте улмо годым—пашадарын 80 процентше;

в) ик предприятийыштак але учреждениййыштак пашам чарныде ыштыме стаж 2 ий гыч 3 ий марте улмо годым—пашадарын 60 процентше;

г) ик предприятийыштак але учреждениййыштак пашам чарныде ыштыме стаж 2 ий марте улмо годым—пашадарын 50 процентше.

6. Профессиональный союз членлан шогышо 18 ияш марте подросток-шамычлан 5-ше статьяште ончыктымо пособий тыгай размер дене тӱлалтеш—тиде предприятийыште але учреждениййыште пашам чарныде ыштыме стаж деч зависимостьышто: пашам чарныде ыштыме стаж 2 ий утла годым—пашадарын 80 процентше, а кок ий марте—пашадарын 60 процентше. Тидын годымак тиде предприятийыште пашам чарныде ыштыме стажыш тугак фабрично-заводской ученичество школышто тунеммат шотлалтеш.

7. Угольный промышленностьын пашам мланде йымалне ыштыше пашаенгже-шамычлан—шӱй лукмаште але шахтысе ямдылкалыме пашаште ыштыше профессиональный союз член-шамычлан 5-ше статьяште ончыктымо пособий тыгай размер дене тӱлалтеш—тиде шахтыште пашам чарныде ыштыме стаж деч зависимостьышто: пашам чарныде ыштыме стаж 2 ий утла улмо годым—пашадарын 100 процентше, а 2 ий марте—пашадарын 60 процентше.

8. 1933 ий 1 январь деч вара пашаш шогалше завод ден фабриклаште нине предприятийлашке 1936 ий 1 январь деч вара огыл пурышо да тушто пашам чарныде ыштыше пашазе ден служащий—профессиональный союз член-шамычлан ик жап паша ыштен кертдымыштлан пособий (беременностьлан да азам ыштымылан пособийым шотлыде) тыгай размер дене тӱлалтеш—тиде предприятийыште пашам чарныде ыштыме деч зависимостьышто: пашам чарныде ыштыме стаж 5 ий утла улмо годым—пашадарын 100 процентше, 3 гыч 5 ий марте—пашадарын 80 процентше. Нине предприятийласе пашам чарныде ыштыме стаж 3 ий деч шагал улман пашазе ден служащий-шамычлан ик жап паша ыштен кертдымыштлан пособий пуэдымаште тиде пунчалын 5 статьяже дене установитлыме порядок шаралтеш.

9. Профессиональный союз членлан шогыдымо пашазе ден служащий-шамычлан ик жап паша ыштен кертдымыштлан пособий (беременностьлан да аза ыштымылан пособийым шотлыде) союз член-шамычлан установитлыме норма-шамыч ден таҥгастарымаште пел размерже дене тӱлалтеш.

10. Ик жап паша ыштен кертдымылан пособийым назначатлыме годым пашазе але служащий ик предприятий гыч але учреждений гыч весыш хозяйственный орган але учреждений администрацийын распоряжениййже почеш куснымо случайыште стаж тугак непрерывныйлан шотлалтеш.

11. Трудовой дисциплиным пудыртымо верч але преступлениййм ыштыме верч паша гыч лукмо, тугак шкеныштын желаниййышт почеш кайше пашазе ден служащий шамыч ик жап паша ыштен кертдымылан пособий дене обеспечиватлалташлан правам паша ыштыме у верыште 6 тылзе деч шагал огыл паша ыштымеке гына иметлат. Тиде пунчалым публиковатлыме деч ончыч паша гыч лукмо але самовольно кайше пашазе ден служащий-шамыч ӱмбак тиде правило ок шаралт.

12. „Жилищный фондым аралыме да олалаште жилищный озанлыкым саемдыме нерген" СССР ЦИК ден СНК-ын 1937 ий 17 октябрьысе пунчалын (СССР Зак. Соб., 1937 ий, 69 №, 314 стр.) 31 статьяже основаниеш установитлалтеш: пашазе ден служащий-шамычын тиде предприятийыште пашам ыштымыштлан лийын государственный предприятийын, учреждениййын але общественный организацийын пӧртыштыжӧ (але нине предприятий-шамычын але учреждений-шамычын арендоватлыме пӧртыштӧ) жилой помещениййым пумо гын, нунын предприятий гыч, але учреждений гыч, тиде пунчалым публиковатлыме деч вара, шке желаний почеш кайме годым але трудовой дисциплиным пудыртымо верч, тугак преступлениййм ыштыме верч лукмо годым—тыгай пашазе але служащий жилой площадьым пуде административный порядок дене декадный срокышто обязательно выселитлалтшашлык.

13. Пашазе ден служащий-шамычлан очередной отпусклан права тиде предприятийыште але учреждениййыште пашам 11 тылзе чарныде ыштымек гына пуалтеш.

14. Кажне ийлан установитлыме отпуск ӱмбач ӱдрамаш пашазе ден ӱдрамаш служащий-шамычлан беременность да аза ыштымышт случайлаште аза ыштыме деч ончыч 35 календарный кечылан да аза ыштыме деч вара 28 календарный кечылан отпуск пуалтеш, тиде жаплан государственный счетеш тиде марте установитлыме размер дене пособий пуалтеш. Кӧ тиде предприятийыште (учреждениййыште) пашам 7 тылзе деч шагал огыл чарныде ыштен, тудлан гына кӱшычӧ ончыктымо отпуск пуалтеш да беременностьлан да аза ыштымылан пособий тӱлалтеш.

15. Каныме пӧртыш путевкым налашлан преимущественный права тиде предприятийыште але учреждениййыште пашам кок ий утла чарныде ыштыше пашазе ден служащий-шамычлан пуалтеш.

16. Ик жап паша ыштен кертдымылан (черланымаш, беременность да аза ыштымаш, моло) отпуск тиде пунчалым публиковатлыме кечылан пытен огыл гын,

Ик предприятийыште але учреждениййыште пашам 5 ий утла чарныде ыштыме стажым иметлыше пенсионер-шамычлан, пенсийым йодмо деч ончыч, ойырымо санаторно курортный путевкым налашлан преимущественный права пуалтеш.

19. Пашазе ден служащий-шамычлан инвалидность шотышто пенсий пашам ыштыме тыгай стаж улмо годым назначатлалтеш:

Возраст	Стаж		
	Пӧр'ен-шамыч	Ӱдрамаш-шамыч	Мланде йымал да вредный пашаште улшо-шамыч
20 гыч 22 ий марте	3	2	2
22 „ 25 „ „	4	3	3
25 „ 30 „ „	6	4	4
30 „ 35 „ „	8	5	5
35 „ 40 „ „	10	7	6
40 „ 45 „ „	12	9	7
45 „ 50 „ „	14	11	8
50 „ 55 „ „	16	13	10
55 „ 60 „ „	18	14	12
60 ий деч утла	20	15	14

кодшо сроклан отпуск тӱҥалме жапыште действоватлыше правило-шамыч почеш тӱлалтеш да пуалтеш.

17. Частный наниматель-шамыч дене пашам ыштыше пашазе ден служащий-шамыч шотышто (домашний работница, концессионный предприятийласе пашазе ден служащий-шамыч) тиде пунчал дене ончыктымо вопрос-шамыч ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Советын утвердитлыме дене Профессиональный Союз-шамыч Всесоюзный Центральный Советын издаватлыме посна правило шамыч дене регулироватлалтыт.

18. 1 ден 2 группа труд инвалид-шамычлан (общий черланымаш деч) пенсийым йодмо деч ончыч ик предприятийыште але учреждениййыште пашам чарныде ыштыме стаж верч тыгай надбавка-шамыч установитлалтыт:

Категорий-шамыч	Пашам чарныде ыштыме стаж	Установитлыме пенсий ден надбавка $^0/_0$ дене
Первой категорий—мланде йымал ден вредный пашам ыштыше пашазе ден служащий-шамыч	3 гыч 5 ий марте 5 „ 10 „ 10 ий деч утла	10 проц. 20 проц. 25 проц.
Кокымшо категорий — металлургический, машиностроительный, электротехнический, угольный, горнорудный, нефтяной, основной химический да резиновый промышленность, железнодорожный ден водный транспорт да связь производственный предприятий пашазе ден служащий-шамыч	4 гыч 8 ий марте 8 „ 12 „ 12 ий деч утла	10 проц. 15 проц. 20 проц.
Кумышо категорий—моло пашазе ден служащий-шамыч	5 гыч 10 ий марте 10 „ 15 „ 15 ий деч утла	10 проц. 15 проц 20 проц.

20 ияш лиймеш инвалидностым налме случайыште, тугак трудовой увечье деч але профессиональный черланымаш деч инвалидностым налме случайлаште пенсий стажын кужутшо деч зависитлыде назначатлалтеш.

20. Шоҥгеммек пенсийым назначитлыме деч вара пашам умбакыже ыштыше пенсионер-шамычлан тиде пенсий пашадар деч зависитлыде тӱлалтеш.

Тугак 1 ден 2 группа инвалид-шамычын инвалид-шамыч кооперацийартель деч мӧҥгыш налме паша верч тылзыште налме шӱдӧ тенге марте, пашадар ок учитыватлалт; тугай случайыште, кунам нине инвалид шамычын пашадарышт тылзыште 100 тенге деч утла лиеш, пенсий соответственно волталтеш, но тидын годым инвалидлан пенсийын 50 процентше деч шагалже огыл аралалтеш.

21. Пашам чарныде ыштыме стаж верч надбавкым да пенсионер-шамычын пашадарышт учет шотышто льготым (тиде пунчалын 18 ше дене 20 шо статьяже-шамыч) установитлымылан лийын чыла тӱрлӧ пенсий шотышто да инвалидностьын чыла группыжо шотышто Социальный Страхований Союзный Советын 1932 ий 29 февральысе 47 №-ан пунчалжын 4, 6, 8, 13, 19 ден 20 статьялаштыже ончыктымо надбавка ден перерасчет-шамыч отменятлалтыт.

Тиде марте начислятлыме надбавка-шамыч тиде мартесе размер денак аралалтыт.

22. Социальный обеспечений орган-шамыч деч пенсийым тӱлымӧ годым учетыш налшашлык шкеныштын пашадарыштым але моло доходыштым шылтыше пенсионер-шамыч 6 тылзылан пенсий деч лишитлалтыт.

23. ССР Союзышто пенсионный обеспечениййын общий кӱкшӱ уровеньже годымак шуко ий ожно, пенсий норма-шамычын да пашадар уровеньын кызытсе деч ятыр ӱлнӧ улмыжо годым, пенсийыш вончышо пенсионер-шамыч улыт, тидлан лийын установитлаш: государственный социальный страхований шотышто пенсий шамыч, нунын назначатлыме жап деч зависитлыде, тылзылан тыгай размер деч изи огыл лийман (чыла надбавкым включатлен):

Пенсионер-шамыч категорий	Ешыште паша ыштен кертдыме членым иметлыдыме-шамыч	Ешыште паша ыштен кертдыме ик членым иметлыше-шамыч	Ешыште паша ыштен кертдыме ик да утларак членым иметлыше-шамыч
Шоҥгемымылан але ий высдугылан пенсийым налше пенсионер-шамыч да первой группа инвалид-шамычлан	50 тенге	60 тенге	75 тенге
II группа инвалид-шамычлан	40 тенге	50 тенге	60 тенге
Кормилецым йомдарыше еш-шамычлан	—	30 тенге	40 тенге
III группа инвалид-шамычлан государственный социальный страхований шотышто пенсий тылзыше 25 тенге деч изи огыл лийман.			

(Мучаш 3-шо страницыште).

Трудовой дисциплиным упорядочитлыме, государственный социальный страхований практикым саемдыме да тиде пашаште злоупотреблений-шамыч ваштареш кучедалме шотышто мероприятий-шамыч нерген

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Советын, Всесоюзный Коммунистический (большевик-шамыч) партий Центральный Комитетын да Профессиональный Союз шамыч Всесоюзный Центральный Советын пунчалышт

МУЧАШ

24. Предприятийыште але учрежденийыште пашам ыштыдыме да государственный социальный страхований шотышто пенсийым налше пенсионер-шамычлан пенсий ден пособийым тӱлымӧ шотышто расходым, тугак нине пенсионер-шамычым санитарно-курортно обслуживатлыме шотышто расходым социальный обеспечений орган-шамыч государственный социальный страхований средства счет гыч ыштышаш улыт.

25. Тиде пунчалым илышыш пуртымылан лийын государственный социальный страхований средства шотышто налме чыла экономийым профессиональный союз-шамычлан — тиде пашалан правительствын колтымо средства ӱмбач—пашазе ден служащий-шамычлан жилищым, ясле ден детский сад-шамычым ешарен ыштымашке колтыман.

26. Тиде пунчал действийыш 1939 ий 1 январь гыч пурталтеш.

ССР Союз Калык Комиссар-шамыч Совет Председатель — В. МОЛОТОВ.
ВКП(б) Центральный Комитет Секретарь—И. СТАЛИН.
ВЦСПС Секретарь—Н. ШВЕРНИК.

1938 ий 28 декабрь.

Трудовой книжка вводитлымашым саламлат

„Трудовой книжка-шамычым вводитлыме нерген" СССР Совнаркомын пунчалжын значенийже кугу. Тиде пунчал советский предприятийлаште да учрежденийлаште трудовой дисциплиным пеҥгыдемдаш да паша производительностьым нӧлталаш полша.

Шемер-шамыч правительствын лукмо тиде пунчалжым кумыл нӧлтын вашлийыныт. Йошкар-Олаште „Прогресс" артельысе пашазе-шамыч коклаште, тугак комсомолец шамыч коклаштат тиде пунчалым „Марий Коммун" да „Марийская правда" газетлашке печетлымеке кажне цехлаште обсуждатлыме. „Трудовой книжка-шамычым вводитлымаш—лодырь, рвач, государственный оксам яра киен налаш йӧратыше-шамычым учетыш налаш, советский предприятий да организаций-шамычым нунын деч эрыкташ полша", манын пашазе-шамыч кутырат.

Артельысе пашазе-шамыч ден комсомолец-шамыч производствышто пашам эше чаплынрак ышташ мутым пуэныт.

С.

Правительствын решенийжым шокшын саламлат

Трудовой книжкам вводитлыме нерген партий ден правительствын постановленийжым Йошкар-Оласе паровой вакш пашазе ден служащий-шамыч кугу куанымаш дене вашлийыныт. Шукерте огыл лийше погынымашыште пашазе ден служащий-шамыч тыгай резолюцийым приниматленыт:

„Ме, паровой вакш пашазе ден служащий-шамыч партий ден правительствын постановленийжым шокшын саламлена да шкенан предприятийыште трудовой дисциплиным образцово шындаш, прогульщик, летун, рвач, трудовой дисциплиным пудыртылшо-шамыч ваштареш кучедалмашым эше виянгдена".

С. Борисов.

Самырык комсомолец-шамычым эреак туныктен шогаш

Кужмарий ял советысе колхозлаште (Роҥго район) 11 первичный комсомольский организаций уло. Тушто чылаже 110 наре комсомолец шотлалтыт, нунын коклаште 70—80 еҥже угыч пуртымо-шамыч улыт. Нине йолташ-шамычын политик шинчымаш уровеньышт пеш ӱлнӧ. Садлан ВЛКСМ первичный организаций-шамыч комсомолец шамыч коклаште политико-воспитательный пашам нигунамсе деч чот ыштен шогашышт кӱлеш. Ял совет кӧргыштӧ шукыжым ВЛКСМ первичный организацийыште политический учебым начар шындыме. Лачак „Кӱшнур" колхозысо ВЛКСМ первичный организацийыште веле политучебым сайын шындыме.

Кӱшнурский ВЛКСМ первичный организацийыште комсомольский политкружокын пропагандистше лийын И. Виноградов йолташ ышта. Виноградов йолташ кружок пашам сайын организоватлен. Тудын занятийже активно эртаралтеш, посещаемостьат сае. Слушатель-шамыч занятийыш сайын ямдылалтын коштыт. Пропагандист занятийыште наглядный пособийым: картым, глобусым, газетла гыч вырезка-шамычым кучылтеш. Кызыт мартен занятий ик ганат кӱрылтын огыл.

Но моло колхозный ВЛКСМ организацийлаште политучебым пеш начар шындыме. „Шуля" колхозышто комсомолец-шамыч да молодежь коклаште вимогай воспитательный паша ок ышталт. Политучебо ок эртаралт. Райкомол пропагандистлан комсомолец Кудрявцев Николайым ойырен ыле. Кудрявцев молодежь коклаште осал койышым веле шаркала, быт шотышто разложитлалтше: аракам йӱын коштеш. Шкежак самогон шолтымашым организоватлен.

„Шемер марий" колхозный ВЛКСМ организацийыштат пропагандист коммунист Кугергин Василий Егорович политучебым чӱчкыдын кӱрлеш. „Азнур", „Чапай", „Тӱҥалтыш" да моло колхозлаштат политико-воспитательный пашам соптран шындыме.

Тиде факт-шамыч гыч ВЛКСМ Роҥго райком ден секретарь Бахтин йолташ да ВКП(б) райком кӱлеш выводым ыштышаш улыт.

С. Никитин.

МАССР Наркомзем хата-лабораторий-шамычын заведующий-шамыч курсым организоватлен.

Снимкыште: курсант-шамыч комшколын почвоведений кабинетыште практический занятий годыч. Онч ыл ратыште (шола гыч пурлаш): Тор'ял район „Ламаш ушем" колхоз член А. М. Ягодова йолташ ден Шернур район „1 май" колхоз член М. Д. Ямбаршева йолташ.

Районный конференций-шамычын итогышт

ВЛКСМ первичный организацийлаште отчет да выборым эртарымеке, районный конференций-шамыч эртаралтыныт. ВЛКСМ райком-шамычын отчетыштым обсуждатлыме годым конференций-шамычын политический активностьышт чот кушмаш пеш пале лие. ВЛКСМ марийский организаций отчетный периодышто молодежым идейно-воспитатлыме шотышто пашажым икмыняр саемден. Юрино, Звенига, Йошкар-Ола да моло районлысе комсомольский организаций-шамычат кок-кум гана кушкыныт. Оҥчыл молодежь комсомолыш пурен шога. Партийный организаций-шамыч вуйлатыме дене марийский комсомольский организаций шке радамжым морально-разложитлалтше, враждебный элемент-шамыч деч эрыктымаште ятыр пашам ыштен. Тидын дене пырля конференций-шамыч посна ВЛКСМ райком-шамычын, горкомын, областной комитетын пашаштышт улшо ятыр ситыдымаш-шамычым тӱжвак луктыч.

Теве ВЛКСМ Моркинский районный организацийын руководствыштыжо морально-разложитлалтше еҥ-шамыч шогеныт. Райкомол бюрон членже-шамыч Дмитриев, Волков, Логинов да молат коллективно йӱмашым организоватленыт, НКВД-ыште пашам ыштыше Логинов НКВД-н пашажым шаркален. Райкомолын ожнысо секретарьже Петров проверитлыдыме еҥым — Степановам райкомол аппаратыш налынат, лу кече гыч тудым комсомолыш пуртеныт. Степановая курскаже калык тушман,—кызыт изолироватлыме. Райкомолын ревизионный комиссийын ожнысо председательже Акозин ярый калык тушман, комсомольский билет деч шындыме. А Петров тыгай факт-шамычым „талыде" лийын. Районышто самогоным шолтымаш факт-шамыч улыт. Ведь самогон шолтымо 300 случайым тӱжваке лукмо. Тиде шотышто посна комсомолец да молодежат титакан улыт. Но ВЛКСМ райком тыгай йӧрдымӧ, осал паша вашт ареш йӧршеш ок кучедал. Моланже пале: Райкомол секретарь Сергеев йолташ шкежат сто ючко-шамычым тӱчкыдынак шотлаш йӧрата.

Оршанский район Люльпанский детдомышто 450 тунемше гыч 30 процентше начар тунемыт. Йоча-шамыч коклаште воспитательный паша уке. Йоча-шамыч шолыштедат, тамакам шупшыт, радио проводым кӱрыштыт, тылеч моло осал пашам ыштылыт. Шукерте огыл интернатым йӱлалташ тӧченыт. Детдомышто вредительский паша ышталтын. Вольык кургыш ялдам кышкымаш лийын. Детдомын участкыштыже 100 тонн наре кинде локтылалтын, пакча кӧргыштат нимо кодын огыл. Тыште тушман паша ышталтме нерген ВЛКСМ райкомлан ик гана веле огыл увертаралтын. Райкомолын ожнысо секретарьже Иванов йолташ нимогай мерым приниматлен огыл. Тудо мерым приниматлыдымыж дене вражеский пашалан содействоватлен шоген. Морально-бытовой разложений факт-шамыч, типографийыштат, коммунист ял озанлык школыштат, педагогический да лесной институтлаштат уледат. Ятыр тыгай факт-шамычым район конференций-шамыч тӱжваке луктыч.

ВЛКСМ конференций-шамычын пашашкыже делегат-шамыч путырак серьезно относитленыт. Тидын дене пырляк делегат-шамыч политически сомнительный еҥ-шамычым делегатский мандат деч лишитленыт. Тыге Пектубай район конференций контрреволюционерын шужаржым Николаевым, Моркышто комсомол гыч механически лекше Н. Ивановым, Еласовышто бдительностьым йомдарыше Я. Изиковым, молымат делегатский мандат деч лишитленыт.

Районлаште ВЛКСМ руководящий органлашке тайный голосований ден сайлыша илык кандидатур-шамыч кокла гыч ат шуко отводитлыме. Еласово районышто Верхуковский лелэ кыдалаш школышто туныктышо комсомолец Гордеев, Параньгаште—Багаутдинов политический доверийым йомдарымыштлан списке гыч отводитлалтыныт.

Кызыт руководствыш у еҥ-шамыч толыныт. ВЛКСМ РК да ГК секретарьлан 13 у еҥым сайлыме, нунын коклаште 4 ӱдыр. Политучебо отдел вуйлатышылан 12 да пионер-шамыч отдел вуйлатышылан 10 еҥым угыч сайлыме.

Районный конференций-шамыч ВЛКСМ обкомым начар вуйлатымыжлан чот критиковатленыт. ВЛКСМ организацийлаште быт шотышто морально-разложитлалтше факт-шамыч да пытаргыш жап мартен ятыр райкомлаште руководствышто осуждатлыме антипартийный метод вашт ареш ВЛКСМ ОК-ын бюрожат ситыдымын кучедалын, калык тушман-шамычым разоблачитлыме да нунын вражеский последс вийыштым пытарыме шотышто Сталин йолташын указанийже да ВЛКСМ ЦК-ын IV пленум пунчалжым тӱрыс шуктышаш верч начар кучедалын.

Тидым тыжечын ужаш лиеш: ВЛКСМ ОК-ын бюрожо комсомол гыч законно

(Мучаш 4-ше стр.).

Йошкар-Оласе 1-ше номеран тӱҥалтыш школын 4-ше классыштыже тунемше-шамыч тунемын чарнен каникулыш каят.

Фото М. Чуршуковын.

КАЕМ ШОЧМО ЯЛЫШ

Эртале ийдалык, вот тольо у ий
Мыняр сеҥымаш, ешаралте у вий.
Кая эре ончык куатле элем,
У ий дене элым мурен саламлем.

* * *

Пасушко мый лектым у ечым чиен,
Каем лум ӱмбачын виян мунчалтен.
Эртале мардеж шӱшкалтен воктечем,
Да йылгыжыт чинче лум-влак ончылнем.
Каем шочмо ялыш каникул жаплан,
Мием мӧҥгышкемже, ешем пиалан.
Садлан уло шӱм ден сӧрал муралтем,
Пеледыш гай сылне элемым моктем.
Каем эрык мланде ӱмбач куанен,
Ачан, изанан походлаштым шарнен,
Шыженыт пуля влак йӧршеш тале йур,
Мо чоло шемерын йоген тыште вӱр.
Чӱчалтыш вӱрат йоген огыл арам,
Ме ӱштна элна гыч тушманым-коштрам.
Пеледын сылнештын шорлен илышна
Тушман огеш сеҥе мемнам нигунам.
Каем эрык мланде ӱмбач куанен,
Сай илыш нерген сылне мурым мурен.
Каем шочмо ялыш каникул жаплан,
Мием мӧҥгышкемже, ешем пиалан.

ЧАЛАЙ ВАСЛИЙ.

ЙОШКАР-ОЛАСЕ ШЕМЕР-ШАМЫЧЛАН ПӦЛӦК

31 декабрьыште Йошкар-Олаш у кинотеатр почылто. Самырык республикысе столицын шемерже-шамыч замечательный у ий пӧлӧкым налыныт.

Театр кӧргым чаплын оборудоватлыме. Тушто 360 еҥлан зрительный зал, чапле оборудованиян фойе, буфет да молат.

Механизироватлыман винтиляций. Винтиляцийым оборудоватлаш 38 тӱжем теҥгем кучылтмо.

Театрын освещенийже поян. Электричество чаплыын волгалтара. Электрооборудованийлан 50 тӱжем теҥгем кучылтмо.

Кажне кино-сеанс деч ончыч симфонический оркестр выступатлаш тӱҥалеш.

Кино-театр исторический, художественный у фильм „Александр Невский" картина дене почылтын.

У кино-театр почмаш Марийский АССР-ыште социалистический культурын кушмашыжым эше ик гана ончыктыш.

Йошкар-Оласе лесотехнический институтын хоровой кружокшо Маргосфилармоний дирижер Б. Г. Алексеев йолташын вуйлатымыже почеш калык муро-шамычым тунемеш.

Капиталистический эллаште

Испанийысе калык фронтын ӱжмашыже

Испанский калык фронтын национальный комитетше чыла элын правительствыже, парламентше, демократический партий ден организацийже-шамыч дек, мирын чыла другшо-шамыч деке ӱжмашым колтен.

Ӱжмаште „невмешательство политика" мавме деҥе неледалтын, иностранный агрессор-шамычын Испания ӱмбак ыштыме нашествийыштын чыла демократический эл-шамычлан шучкылык лийын шогымо палемдалтеш. Испанийысе калык фронт тӱнясе чыла демократический вийым Испания гыч чыла иностранный войска ӱжын наҥгаялтше да иностранный военный снаряжений кораҥдалтше манын тыршаш ӱжеш. Тыге гына Испанийыште войнай кужутшым кӱчыкемдаш да Испанийысе араалтдыме мирный населений коклаште тӱжем дене у жертва лийшашым кораҥдаш лиеш, маналтеш обрашенийыште. Испанийыште иностранный интервенцийлан мучашым пытарымаш у военный катастрофам кораҥдымаш лиеш, вет тиде военный катастрофа тиддеч ончыч лийше тӱнямбал сар деч адакат утларак шучкырак лиеш ыле.

Италийын французский границылаште военный ямдылалтмашыже

Парижысе „Ордр" газет воза: Италий французский границылаште военный ямдылалтмашым виян эртара. Итальянец-шамыч шуко укреплениййым чисын строитлымашке пижыныт. Италийын тӱрлӧ пунктлаштыже французский границалашке войскам наҥгаймаш палемдалтеш.

Газетын возымыжо почеш, Даладьен Корсикыш да Тунисыш кайме жапыштыже итальянский флот Тиренский теҥызеш сконцентрироватлалтын тӱҥалеш.

ВЕСЕЛАН ЭРТАРАТ

Школлаште теле каникул тӱҥалын. Тиде каникулым ятыр вере сайын вашлийыныт.

Теве Шернур район „Кой-Сола" пелекыдалаш школышто икымше пел ий пытыме лӱмеш куаныме касым эртарыштыт. Николаевын возымо „Салика" пьесым тунемше-шамыч сайын ончыктышт. Пьесыште Николаева, Мустаев, Пичушкин сайын модыч. Тыгак у ий елкым эртарыме.

Тиддеч посна каникулын моло кечылаштыже ече дене соревнованийым, шашке шахмат турнирым эртараш тӱҥалыт.

Иванов.

У пионер пӧрт ышталтеш

1939 ийыште Шернур селаш у пионер пӧртым ышташлан райисполком пунчалым луктын. Пионер пӧрт ышташ районысо бюджет гыч 160 тӱжем теҥге оксам колтымо. Тиде пӧрт Октябрьский социалистический революцийын XXII идалыкшылан ыштен шукталтеш. Шернур селасе пионер-шамычлан тиде кугу пӧлӧк лиеш.

И. П.

Районный конференций-шамычын итогышт

МУЧАШ

лукмо калык тушман-шамычым—Яндулин ден Колобовым комсомолеш восстановитлен.

ВЛКСМ ОК бюро член, пионерский отдел вуйлатыше Иванов йолташын поведенийжат ӧрыктара. Ятыр рядовой комсомолец-шамыч ВКП(б)-ыш пуреныт. А Иванов йолташ тудлан полшымо ӱмбачак партийыш оформитлалтмым шуя.

Иванов йолташлан октябрьыште ВЛКСМ ОК бюро пеш кугу поручениййым пумо—Куракинский школыштo тунемше Васянин самоубийство дене колымаш фактым проверитлаш колтымо ыле. Верыш миен тиде фактын чыла причинжым проверитлыде, обкомланат нимом увертарыде Иванов курортыш велэ лектын кудалын. Пионерский паша начар состоянийыште. Чыла тиде шотышто тыгай выводым гына ышташ лиеш: ятыр райкомол да областной комитет руководствыштышт канцелярско-бюрократический метод пытаралтын огыл, критика да самокритика пеш начар, калык тушман-шамычым вожге куклышаш да вражеский пашан последствийым пытарышаш верч начар кучедалыт.

ВЛКСМ Марийский организацийын кызытсе тӱн задачыже—ВКП(б) ЦК-ын февральско-мартовский пленумын решенийже ден ВЛКСМ ЦК-ын IV да VII пленумын решенийыштым тӱрыс шуктышаш верч кучедалмаш.

Руководящий комсомольский пашаеҥ-шамыч ден молодежь коклаште кыл кучымашым пеҥгыдемдаш, молодежлан пашаштыже, быт шотышто да канымашым организоватлымаште полшен шогыман. Районный да оласе актив дене, тугак шолдыра предприятийлаште актив ден регулярно погынымашым эртарыман. Тыгай погынымаште комитет секретарь-шамычын отчетыштым, политический вопрослам, посна комсомолец-шамычын титакышт нерген вопрос-шамычым обсудитлаш кӱлеш.

Пашаште неспособный посна пашаеҥ-шамычым ик организаций гыч вес организацийыш кусарымашым, „незаменимый" пашаеҥ-шамычым выдвигатлыме практикым йӧршеш пытарыман. Руководящий постыш способный, кушшо, Ленин—Сталин партий пашалан мучашдыме преданный у кадр-шамычым лӱдде выдвигатлыман.

Комсомолец-шамычын да молодежын идейно-политический уровеньыштым эреак нӧлтен шогыман. Политико-воспитательный пашан тӱҥжылан ВКП(б) Историйым келгын тунемымашым пыштыман. ВКП(б) Историйым самостоятельно тунемшылан ВЛКСМ райком-шамыч да Обкомол полшышаш улыт. Тиде шотышто ВКП(б) историй дене лекцийым, докладым организоватлыман.

Райкомол-шамычлан несоюзный молодежь коклаште воспитательный пашам эше кумдан шараш, молодежым трудовой дисциплиным пеҥгыдемдымашке мобилизоватлаш, социалистический соревнований да стахановский движенийым кумдан шарымашым организоватлаш кӱлеш. Кызыт внимانийым утларакшым шошо агалан ямдылалтмашке ойырыман. Урлыкашым, ял озанлык машина-шамычым, имне вийым, инвентарьым ямдылымашым проверитлыше бригада-шамычым организоватлыман.

Пашаш проверитлыме молодежь кокла гыч сай еҥыштым комсомолыш пуртыман, угыч пуртымо-шамычлан нуным интересоватлыше вопрос дене чӱчкыдын погынымашым, беседым эртарыман, нунылан поручениййым пуэн тудым шуктымаште эреак полшен, куштен шогыман.

Январь мучашеш ВЛКСМ XV областной конференций эртаралтеш. Пытынь ВЛКСМ марийский организаций конференцийыш, молодежым коммунистический воспитатлышаш верч, коммунизм верч кучедалмаште у сеҥымаш-шамыч дене толшаш.

ВЛКСМ радамым арулыкшо верч решительно кучедал шоген, комсомолец-шамыч ден молодежым тушман-шамыч дек ненавист духеш да мемнан родина ден ВКП(б)-ым чот йӧратыме духеш воспитатлен, большевистский партий да Сталин йолташ йыр эше чакырак лийына.

В. ВИНОКУРОВ—ВЛКСМ Обком секретарь.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—1037. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.